

Streszczenie rozprawy doktorskiej

**pt. „Konkurencja podatkowa w Unii Europejskiej w dziedzinie podatku dochodowego od osób prawnych w warunkach kryzysu finansów publicznych”
napisanej przez mgr Małgorzatę Szafoni
pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Leokadii Oręziak
w Kolegium Gospodarki Światowej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie**

W warunkach kryzysu finansów publicznych, jako konsekwencji światowego kryzysu finansowo-gospodarczego, zaistniałego od 2008 roku także polityka podatkowa Unii Europejskiej (UE) i jej państw członkowskich została nakierowana na zahamowanie narastania długu publicznego, przy jednoczesnym dążeniu do przyspieszenia tempa wzrostu gospodarczego. Jednocześnie, państwa stały przed dylematem: z jednej strony w ramach podejmowanych działań wyjścia z kryzysu wprowadzania programów wsparcia dla przedsiębiorców, w tym o charakterze podatkowym i stymulowania wzrostu gospodarczego, natomiast z drugiej strony konieczności zwalczania deficytów budżetowych przez ograniczanie wydatków i podnoszenie podatków oraz poszerzanie bazy podatkowej. Chodziło przy tym także o to, aby polityka podatkowa nie powodowała odpływu kapitału i przenoszenia działalności gospodarczej za granicę. Podejmowane działania przede wszystkim miały na celu, z jednej strony zabezpieczać dochody budżetowe, natomiast z drugiej strony uszczelniać system podatkowy tak, aby należne podatki wpływały do budżetów państw. Jednym z obszarów objętych szczególną uwagą w tym okresie było zjawisko konkurencji podatkowej w podatku dochodowym od osób prawnych (*Corporate Income Tax - CIT*), a szczególnie jej szkodliwy dla budżetów państw członkowskich wymiar.

Głównym celem rozprawy było zbadanie zjawiska konkurencji podatkowej w Unii Europejskiej w dziedzinie podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) mającej miejsce w następstwie zaistniałego po 2008 roku kryzysu finansów publicznych, szczególnie pod kątem oceny wpływu tego kryzysu na wysokość opodatkowania dochodów przedsiębiorstw działających w państwach członkowskich. W rozprawie postawiono następującą tezę: Kryzys finansów publicznych występujący po 2008 roku w Unii Europejskiej, a w szczególności w państwach strefy euro, stał się czynnikiem ograniczającym zjawisko konkurencji podatkowej w dziedzinie opodatkowania dochodów przedsiębiorstw działających w państwach członkowskich. Konieczność zahamowania procesu narastania długu publicznego ograniczyła bowiem możliwości redukcji podatków, w tym także CIT.

W rozprawie doktorskiej przeprowadzona została analiza zjawiska konkurencji podatkowej w Unii Europejskiej w CIT, mającej miejsce przed kryzysem finansów publicznych (okres od 2004 do 2008 roku), jak i w latach następnych (po 2008 roku do 2020 roku), a także zmiany od 2020 roku. Scharakteryzowano przyczyny występowania tego zjawiska oraz mechanizmy jego działania. Analizie poddano również przyczyny i skutki kryzysu finansów publicznych w wybranych państwach Unii Europejskiej, a w szczególności w strefie euro. Rozprawa została przygotowana w oparciu o literaturę ekonomiczną przedmiotu w języku polskim i angielskim, a także akty prawne, dane statystyczne, materiały i publikacje krajowych i międzynarodowych instytucji, w szczególności instytucji Unii Europejskiej. Zastosowano następujące metody badawcze: analiza dostępnej literatury przedmiotu, materiałów źródłowych, w tym raportów, sprawozdań, aktów prawnych, dokumentów programowych oraz implementacyjnych (metoda dokumentacyjna), a także przeprowadzona została analiza statystyczna, a w miarę potrzeby także analiza przypadku.

Powyższe zostało zrealizowane w ramach pięciu rozdziałów rozprawy doktorskiej. W rozdziale pierwszym przedstawiono teoretyczne aspekty zagadnienia konkurencji podatkowej pomiędzy państwami. Przedmiotem rozważań w rozdziale drugim była polityka w dziedzinie podatków w Unii Europejskiej. Trzeci rozdział rozprawy poświęcony został analizie zjawiska konkurencji podatkowej w Unii Europejskiej w zakresie CIT od 2004 do 2008 roku. W rozdziale czwartym rozprawie rozważaniom poddano kryzys finansów publicznych w państwach członkowskich Unii Europejskiej i związany z nim kryzys zadłużenia publicznego. W ostatnim, piątym rozdziale scharakteryzowano wpływ kryzysu finansów publicznych na zjawisko konkurencji podatkowej w Unii Europejskiej w dziedzinie CIT po 2008 roku. Na zakończenie rozprawy przedstawiono wnioski z przeprowadzonych badań, zawierające ocenę uwarunkowań, mechanizmu, dotychczasowego przebiegu zjawiska konkurencji w zakresie CIT w Unii Europejskiej. Wskazane zostały też czynniki rzutujące na kształtowanie się tego zjawiska w przyszłości.

Podsumowując, konkurencja podatkowa w podatku CIT, z której korzyści odnoszą największe podmioty gospodarcze świata, tj. korporacje międzynarodowe stała się tematem priorytetowym dla państw członkowskich Unii Europejskiej pod wpływem skutków kryzysu finansowo-gospodarczego z 2008 roku i obniżenia trudnej sytuacji w ich finansach publicznych, zadłużenia, rosnących wydatków i poszukiwania źródeł dochodów. Przedstawiona w niniejszej pracy obserwacja trendów dotyczących podatku CIT (stawki podatkowe, efektywne obciążenia dochodów, udział dochodów z CIT w relacji do PKB) na przestrzeni okresu 2004-2020 nie potwierdza wniosków o wyścigu stawek podatkowych CIT

w dół, czyli do zera. Przykładem są państwa w Unii Europejskiej (Finlandia, Dania, Szwecja), które pomimo ogólnej tendencji w obniżaniu stawek w podatku dochodowym od osób prawnych, decydują się podtrzymać istniejący system podatkowy z wysokimi stosunkowo obciążeniami, zapewniając jednocześnie wysokiej jakości usługi publiczne i wysokie pozycje w rankingach konkurencyjności międzynarodowej - nawet jeżeli oznacza to pewne straty np. na rzecz rajów podatkowych. Przeprowadzone analizy na przestrzeni lat 2004-2020 wykazały jednak, że pomimo spadających stawek CIT i zjawiska konkurencji podatkowej, a nawet pomimo kryzysu z 2008, dochody z CIT są stabilne z malejącym trendem ale bez negatywnych konsekwencji dla ogółu dochodów budżetowych, które wykazują tendencję rosnącą. Stąd pytaniem do dalszych analiz jest czy konkurencja podatkowa w podatku CIT jest faktycznie czynnikiem, który ma oddziaływanie na stan finansów publicznych oraz wysokość zadłużenia publicznego oraz czy podjęte w 2022 roku reformy w CIT wpłyną pozytywnie na finanse publiczne państw, rozwiązanie problemów systemowych w tych finansach i czy ograniczą ryzyka systemowe UE w przyszłości.